

Brezilya'da yoksulluk döngüsünü kırarak eşitsizliği azaltmayı amaçlayan bir program: 'Criança Feliz'

Halim Antonio Girade
İnsani Gelişmeyi Teşvik
Ulusal Sekreteri, Sosyal
Kalkınma Bakanlığı,
Brasilia, Brezilya¹

Erken çocukluk dönemi gelişimi için tasarlanan bir programın, özellikle de kapsamlı bir çocuk gelişimi için tasarlanan bir programın kısa bir zaman diliminde, Brezilya gibi bir kıtaya yayılan bir ülkede, 27 eyalet ve 5.570 belediyeyle uygulanması mümkün müdür? 'Criança Feliz '(Mutlu Çocuk) programı aracılığıyla yavaş yavaş bunun mümkün olduğunu öğrenmekteyiz.

Brezilya'nın nüfusu 207 milyondan fazla, nüfusun yaklaşık %11'i 6 yaşın altındaki küçük çocuklardan oluşuyor ve bu yüzdenin yaklaşık %42'si de yoksulluk sınırının altında aylık gelirleri olan ailelerin çocukları olarak biliniyor (Instituto Brasileiro de Geografia e Estatística (IBGE), 2017). Son 30 yıldır ülke, erken çocukluk dönemi adına artan bir harekete tanık olmakta. Merkezi olmayan sosyal politikaların, çocuk ölümlerini azaltmada önemli bir etkisi oldu. Önemli bir yasal çerçeve şekillendirildi: 1988 Federal Anayasası, 1990 Çocuk ve Adolesan Tüzüğü ve Erken Çocukluk Dönemine İlişkin 2016 Yasal Çerçeve, çocuk haklarını garanti altına almayı amaçlamıştır.

'Criança Feliz', 5 Ekim 2016 tarihinde, başkanlık kararıyla yaşamlarının ilk yıllarında çocukların kapsamlı gelişimini desteklemek amacıyla oluşturuldu. Dokuz ay sonra, 14 Temmuz 2017'de programın ilk ev ziyareti resmi olarak Sergipe Eyaleti'ndeki Pacatuba Kasabası'nda gerçekleşti.

Brezilya'daki eşitsizliklerin üstesinden gelme ihtiyacı göz önüne alındığında, Sosyal Kalkınma Bakanlığı (MDS), en savunmasız aileler olan "Bolsa Familia" yani gelir aktarım programı kapsamındaki öncelik vermeyi tercih etti.

Criança Feliz programının iki ana adımı bulunuyor:

- Ev ziyaretleri aile becerilerinin güçlendirilmesini, özellikle de en savunmasız konumdaki çocukların becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Ev ziyaretçileri; UNICEF, Dünya Sağlık Örgütü ve Pan Amerikan Sağlık Örgütü tarafından geliştirilen, Çocuk Gelişimi Bakımı yöntemine dayalı teknik malzeme kullanılarak eğitilmekte ve MDS tarafından hazırlanan ek bir ev ziyareti el kitabı da bu eğitimde kullanılmaktadır. Hamile kadınlar ayda bir kez, doğumdan 3 yaşına dek çocuklar haftada bir kez ve 3-6 yaş arası çocuklar ise her 15 günde bir ziyaret edilmektedir.

¹ Bu makale Sonia Isoyama Venancio, Joao Bachur, Claudio Duarte, Rosangela Maria Sobrinho Sousa, Florentino Leonidas ve Marina Silvestre de Alencar Sousa'nın katkılarını içermektedir.

△ Fotoğraf: Mauro Vieira/Criança Feliz programı/MDS

- Sektörler arası girişimler; sosyal yardım, sağlık hizmetleri, eğitim, kültür, insan hakları ve çocuk hakları için bölgesel politikaları güçlendirmeyi amaçlamaktadır. Örneğin, tüm çocukların Cadernata da Criançasında (Çocuk Kitapçığı) beslenme takibi ve aşı kayıtları güncellenmiş olmalıdır.

MDS içinde Ulusal Kalkınma Sekreterliği (SNPDH) tarafından koordine edilen Criança Feliz programı, eyaletler ve belediyeler tarafından uygulanarak geliştirilmektedir. Federal, eyalet ve belediye olmak üzere hükümetin üç farklı düzeyinde program için çalışan bir koordinasyon kuruluşunun yanı sıra sektörler arası yönlendirme komitesi ile bir de teknik grup vardır. Ulusal düzeydeki kuruluş ulusal eylemleri koordine etmek, eyaletleri desteklemek ve eğitim stratejilerini formüle etmekten sorumludur. Eyaletler kendi alanlarındaki uygulamalardan, bilinçlendirme girişimleri, belediye amirlerini harekete geçirme ve eğitime ve izleme görevlerinden sorumludur. Belediyeler ise, programın yerel düzeyde uygulanmasından sorumludur. Ev ziyaretçilerini eğitir, ziyaretleri planlar, saha çalışmasını denetler, ziyaretleri izler ve değerlendirirler.

Programın 2017 için yaklaşık 98 milyon Dolar'lık bir bütçesi vardı, bu da 2018'de yaklaşık 167 milyon Dolar'a yükseldi. Federal hükümet, her eyalete eğitim ile diğer masrafları karşılamak için Ulusal Sosyal Yardım Fonu aracılığıyla para aktarmakta ve her bir belediyeye ev ziyaretçilerinin aylık ziyaret sayısı ile ilgili kuralları takip etmesi şartıyla, ziyaret edilen kişi başına aylık 75 R \$ (yaklaşık 23 ABD Dolar'ı) ödemektedir. Ev ziyaretçileri en az lise derecesine sahip olmalıdır. Basamaklı bir kapasite geliştirme stratejisi içerisinde, söz konusu ev ziyaretçileri belediye düzeyindeki denetçiler tarafından, eğitimler ise devlet düzeyindeki yetkililer tarafından eğitilmektedir. Her iki grubun üniversite mezunu olması şartı vardır ve devlet düzeyindeki yetkililerin eğitimi de ulusal teknisyenler tarafından verilmektedir. Her belediye amiri, en fazla 15 ev ziyaretçisinden sorumludur ve her ev ziyaretçisi de 30 kadar çocuk ile hamile kadınla ilgilenmektedir. Denetmenlere ayda ortalama 609 ABD Dolar'ı, ev ziyaretçilerine de ayda 318 ABD Dolar'ı ödenmektedir. Karşılığının anlaşılabilmesi için Brezilya'da ortalama aylık ücretin 655 ABD Dolar'ı civarında, asgari ücretin de 228 ABD Dolar'ı olduğunu belirtmekte fayda var.

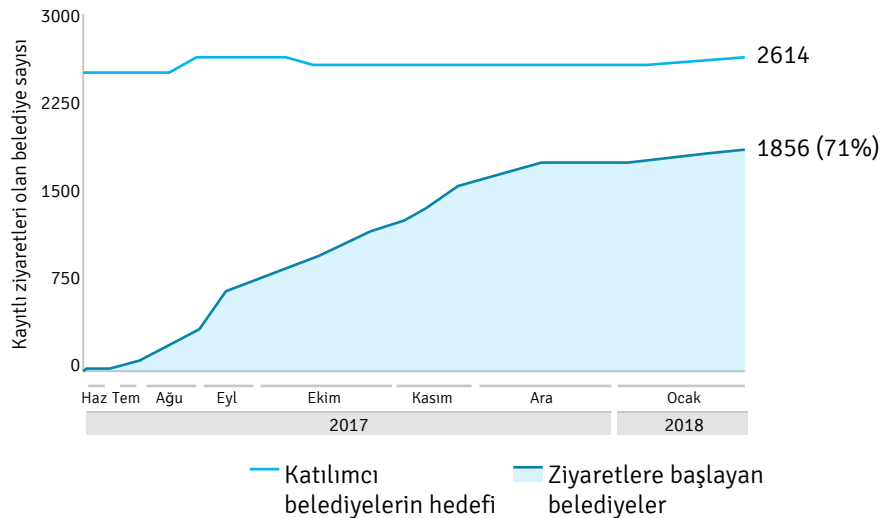
Criança Feliz programı, 75.000 engelli ve özel koruma tedbiri altına alınmış 8.600 çocuk da dâhil olmak üzere 3 milyon çocuğa ve 640.000 hamile kadına ulaşmayı hedefliyor. İlk aşamada 738.000 çocuğa 2018 Aralık tarihine kadar ulaşılacak, 2. aşamada da 2019'un sonunda 1,5 milyon çocuğa ulaşılacaktır.

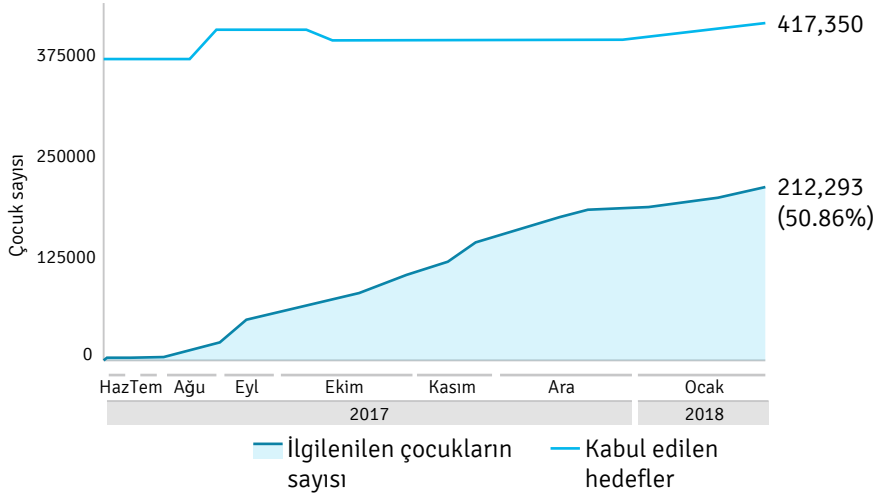
Ölçeğe ulaşıırken öğrenilen geçici dersler

Bu makale yazıldığı sırada, program 16 aydır sürmekteydi. Devlet düzeyindeki eğitimin çoğu Şubat-Haziran 2017 tarihleri arasında gerçekleştirildi. Ülkedeki 27 federal birimin (26 eyalet ve 1 federal bölge) 25'i program kapsamına alındı. Ocak 2018 itibariyle 5.570 belediyeden 2.614'ü programa katıldı. Bunlardan 1.856'sı 185.910 çocuk ve 26.383 hamile kadına ulaşarak ev ziyaretleri düzenlemeye başladı. Şekil 1 ve 2 ziyaretleri başlatan belediyelerin sayısına ve ulaşılan bireylerin

▷ **Şekil 1** Uygulamadaki ilerleme hızı: Criança Feliz ev ziyaretleri düzenleyen belediyeler

Kaynak: Prontuario SUAS, 2018

◀

Şekil 2 Uygulamadaki ilerleme hızı: Criança Feliz'in ulaştığı çocukların sayısı

Kaynak: Prontuario SUAS, 2018

sayısına göre programın uygulanmasının nasıl ilerlediğini göstermektedir. Göreceli olarak kısa bir sürede böyle bir ölçüğe ulaşılmasında önem taşıyan faktörler hangileriydi? Erken Çocukluk Dönemi Yasal Çerçevesi'nin onaylanması, programı oluşturan Başkanlık Kararı'nın yolunu açtı. Her iki gelişmede de siyasi liderlik önem taşıyordu ve Erken Çocukluk Dönemi için Parlamenter Cephe'nin önemli katkısı oldu. Çerçeveyi oluşturan yasa tasarısının yazarlarından ve gelişime ön ayak olan isimlerden biri olan Osmar Terra, Sosyal Kalkınma Bakanı oldu ve Criança Feliz'i bir öncelik haline getirdi. Bakan görüşlerini şöyle dile getiriyor: 'Hayatın ilk bin gününde gerçekleşen beyindeki dönüşümler, tüm yaşam döngüsünün en olağanüstü dönemini oluşturur. Bu süre zarfında, içinde yaşadığımız dünyayı öğrenmek için gerekli temel beceriler oluşturulur.'

Program açısından farkındalık yaratma ve seferberlik esas olmuştur: Programın ülke çapında uygulamaya alınmasının ardından, valilerin ve şehir görevlilerinin katılımı ile devlet düzeyinde ve yerel düzeyde etkinlikler düzenlenmeye başlandı. Ayrıca sağlık, eğitim, kültür, sosyal yardım ve insan hakları gibi farklı sektörlerin de üç farklı yönetim düzeyinde programa katılımı sağlandı. Program ayrıca Bernard van Leer Vakfı, Maria Cecília Souto Vidigal Vakfı, PAHO ve WHO, Daha İyi Erken Çocukluk Dönemi Programı ('Primeira Infância Melhor'), UNICEF, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO), Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) ve Eğitim ve Araştırma Enstitüsü (INSPIER) gibi ulusal ve uluslararası ortakların da desteğini aldı. Programın ortakları olan bu kurumlar, teknik malzeme ve eğitim metodolojisinin gelişimini desteklemelerinin yanı sıra, programın izlenmesi ve değerlendirilmesine de katkıda bulundular, zira bu büyüklükteki bir program ancak bunların tam olarak tanımlanmış ve hazırlanmış olması halinde anlamlıdır. Örneğin, Bernard van Leer Vakfı'nın desteği, devlet koordinatörlerinin kapasite geliştirmelerine başlatılması açısından çok önemliydi.

Programda teknoloji de iyi kullanıldı. Programa kayıt olmak için yerel sosyal refah konseyinin onayı gerektiğinden, programa kayıt olan eyaletler ve belediyelere yardımcı olmak adına bilgisayarlı bir platform kuruldu. Programın uygulanmasının takibi, Prontuário SUAS adı verilen bilgisayarlı bir sistem kullanılarak günlük

ve haftalık olarak yapıldı. WhatsApp uygulaması ise ulusal, eyalet ve belediye koordinatörleri, ev ziyaretçileri ve yöneticileri arasında iletişim kurulması, deneyimler, belgeler, fotoğraflar ve videoların paylaşılması açısından son derece yararlı oldu. Bu uygulama aynı zamanda hükümet organları arasındaki etkileşimin teşvik edici, motive edici ve güçlendirici bir unsuru oldu ve programın uygulanmasının insancillaştırılmasını sağladı.

Zorluklar ve beklentiler

Sürekli iyileştirme fırsatlarını tanımlamak için uygulamayı sürekli takip etmek, sektörler arası göstergeleri izlemek ve programın kendisini değerlendirmek önem taşımaktadır. Bunun ötesinde, ilk uygulama yılı sonunda tespit edilen dikkate değer bazı zorlukları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- konsolidasyon ve sürdürülebilirlik stratejilerini ulusal bir politika olarak tanımlamak,
- asgari kalite standartlarını korurken genişlemeye devam etmek,
- denetçilerle, ev ziyaretçilerinin eğitimi için kalıcı modeller oluşturmak,
- özellikle kadın ve çocuk sağlığı ile gıda ve beslenme güvenliği ile ilgili sektörler arası girişimlerin sürdürülmesi ve artırılması,
- kaliteli erken çocukluk dönemi eğitimi sunmak, ebeveyn eğitimini geliştirmek ve en savunmasız ailelere sosyal destek sağlamak,
- federal ve eyalet seçimlerinin ardından gelen bir yıllık dönem içinde (2018) yaygınlaştırmanın hızını korumak,
- erken çocukluk dönemi gelişimi konusunun, daha sonraki hükümetlerin bir öncelik olarak sürdürmelerini sağlamak.

Criança Feliz'in gelecek yıllarda siyasi destek ve mali kaynak edinmesini garanti altına alabilmek adına, erken çocukluk dönemi gelişimini desteklemenin önemini herkesin kavraması için kurumları, aileleri ve toplumu bilgilendirmek ve harekete geçirmek üzere sürekli olarak yatırım yapmak gerekmektedir.

Teşekkürler

Bu makalenin yazarları Sosyal Kalkınma Bakanlığı'nın mükemmel katkılarına teşekkür etmektedir: Maria do Carmo Brant de Carvalho, Ely Harasawa, Frederico de Almeida Meirelles Palma, Juliana Rabelo, Luana Kozen Nunes, Mariana Lelis Moreira Catarina, Palloma Belfort Frutuoso, Renata Aparecida Ferreira, Adriana Barbosa Dantas da Silva, Ayrton Maurício Azeredo Silva, Natália Silva ve Maria Cícera Pinheiro; Ayrıca ortak bakanlıkların mensuplarına da teşekkürü borç biliriz: Thereza De Lamare Franco Netto, Carolina Helena Micheli Velho, Michele Lessa de Oliveira ve Gilvani Pereira Grangeiro. Danışman ve işbirlikçilerimiz olan Mary Eming Young, Gaby Fujimoto ve Miriam Días González'e teşekkür ederiz. Ayrıca Eduardo de Campos Queiroz, Eduardo Marino, Marina Fragata Chicaro, J. Leonardo Yáñez, Cecilia Vaca Jones, Fernanda Rezende Vidigal'e özellikle teşekkür ederiz ve programa hayat veren Criança Feliz Eyalet Koordinatörlerine, öğretmenlere, devlet ve eyalet seviyesindeki gözetmenlere ve ev ziyaretçilerine, ayrıca çocuklarının becerilerini güçlendiren ailelere özellikle teşekkür etmek isteriz.

Referanslar

Instituto Brasileiro de Geografia e Estatística (Brezilya Coğrafya ve İstatistik Enstitüsü). (2017). *Síntese dos Indicadores Sociais*. (Sosyal Göstergelerin Sentezi) Bu yazıya aşağıdaki adresten ulaşabilirsiniz:

<https://www.ibge.gov.br/estatisticas-novoportal/sociais/trabalho/9221-sintese-de-indicadores-sociais.html> (Şubat 2018 tarihinden itibaren erişilebilir)